

Das Latweeschu draugs.

1844.

8. Juni.

23^{sch} lappa.

J a u n a s i n n a.

Is Peterburges. Dsihwo taggad tur fkohtneeks, Wahj' leekunga dehs, Woldemar son Hihbentahl wahrda, puissis no 16 gaddeem; tas gudri irr isdohmajis, ka katru affu warroht pataisihet par sprizzi. Buhu gan labba leeta, kad, fur ugguns ispruhk, affa buhu tuhwu un kad ahtrumâ scho warretu pataisihet par sprizzi. — Jauneklis scho sawu jaun-isdohmatu skunsi pats mahja tâ: Sewischki wajjaga raudsiht, ka affas firrohhs ne buhru tscheirkantigs, bet appatsch; un to gan arri lehti warr istaisihet, kad firrohha balkus jeb galdus ne leek garriniski bet stahwu un rinki. Tad ja-nemm gluschi appata muzzâ jeb wahce, kas neds uhdeni, neds lusci ne laisch zaur, un kam no weenas puffes ddbens naw un ohtreas puffes widdu zaurums ar zeeti eclaisiu ahdas truhbi. Scho muzzi tâ buhs eclaisi affa, lai truhbe stahw ahra, un kameht tad woi ar struhwehm woi zittadi muzzi stipri eestums affa, cameht deesgan leels pulks uhdena zaur truhbi schaufees ahra.

Is Nihges. Sahje aiswina fwehtdeenâ tē gohdigs meesneeka-meisters libds ar sawu jaunu dehtu no 8 libds 10 gaddeem un ar zittu wezzaku jaunekli, radde behrnu, pa Daugawu ar laiwu us leisu. Pehz puff, deenas dewahs atpakkat, bet kad gruhti nahzajs, straumei pretti eet, un paschâ laikâ ugguns-kuggis winneem peldeja garram, tad-winni drihtstejahs sawu laiwu kuggom peeheet, lai schis ar sawu warrenu spehku laiwu kaujoht libds. Bet winni ne sinnaja, ka lohti buhs fargatees, rahdam kuggam pa zelku ar laiwu nahke tuwu, un ka fewischki laiwu ne agraki ne buhs atfeet, pirms kuggis pa wissam apstahjajs, jo tee wilni, ko kuaga strittuli greeschotees pataisa, irr tik maktigi, ka laiwu gau warr apgahst. Schi nelaimē winneem teescham notikke, un kaut gan zitti atstrehje winneem palihgâ, tatschu teem tik isdehwahs rehru paschu isglahbt. Dehtiku gan arri iswilka wehl dsihwo ahra, bet ne zil ilgi, tad islaide garru pa wissam. Ohtra jaunekla meesas ir mandagē wehl ne bija atraduschki.

Is Eulenderu semmes. Gudrs semmturris, Stirret wahrda, senn laikâ tur bija brishnojees, ka winnam un zitteem laudim farruppeli brishscham ne isdewahs, un ne weens zilweks ne warreja isdohmahc, kam wainas. Igu laiku to apzerrejis, winsch beidsohc eedohmaja; warr buht, ka schi ta waina: ka kartuppeles daudstreif leekohc rahdâ semmē, kas ilgi naw bijuse papuâ un, zaur to gluschi pagur-

rufe, Kartuppelstem wairs ne dohdoht spehku augkotees. — Ortbbedams pats pahrl-
leezinatees, eelikke labbu teefu kartuppelstem tahdâ semmê, kas dauds gaddus
bija duffejuse, un nehme ohrâ gaddâ tohs tur auguschus kartuppelstem par sehllu,
un luhf, no scheem iffatrs bija augkotees, kaut gan tai paschâ gaddâ kartuppelstem zittâs
weetas wissapfahrt ne bija isdewuschees wis. Us tahdu wishu sawus kartuppelstem
pahrlabhojis, winsch nu jau pahrl 6 gaddeem tohs isfehjis un dauds augku eedabbujis.
Scho leetu jo ffaidrafi isprohweht, winsch saweem jauneem kartuppelstem blakkam
arri wezzus tai paschâ deenâ irr eelizzis tahdâ paschâ, weenadi apstrahdatâ laukâ, un
tohs arri weenadi apkohpis, bet raug, kameht tee jauni isdewahs labbi, tee
wezzi ne isweizahs.

A p r i k a.

Septita sinna.

(Tahs ihfas sinna par muhsu pasauli jeb semmi 83schajs gabbals.)

Winn-puffekwatora pee wakkara-juhemallas irr Appakfch-jeb Semm-Ginea,
kas 200 juhdsu garrumâ. Semme, semmes-augli, lohpi un swehri tur tahdi, kâ
Senegambliâ un Augsch-Ginea, un laudis arri tahdi paschi, prohti: Negeri; bet to-
mehr ne tik melli, kâ schê. Kad par gads-fahrtahm runnah, tad wajaga sinnaht,
kâ tapeh, kâ tas strehkis winnpuffekwatora, tur faufajs laifs, kad schai puffekflapjajs,
un tur flapjajs, kad schê faufajs. No Eiropas laudim tur Portugiseri. Jau preeksch
400 gaddeem tahdi atnahze un wissu semmes-andell sawâs rohlâs dabbuja. Daschas
Negerustautas Appakfch-Ginea, un tahm gan sawi paschi waldineeki; bet tomeht zitta
wakra, zitta masak appakfch Portugiserem stahw. Mehs weenu tahdu peeminnam;
to sawz Kongo; tur pillschets, kam tas pats wahrds un fur 20 lihd 30,000 eedsch-
wotaju. Ko wissu-wakra kohpmanu-luggi no tahs mallas aiskwedd, irr, Deewam
schehl, arri Negeru-wehrgi; bet tomeht taggad ne wairs tohds pulks, kâ zirkahrt. —
Wiss tas strehkis no Appakfch-Gineas lihd Kap un Ottentottu semmes, 200 juhdses
garrumâ, gan drihs ne pa wissam paschstams; bet laiskam tahda patte semme, kâ wissa
zitta Aprikas juhemalla. — Kap un Ottentottu-semme paschâ deenas-widdus
stuhri. Zik leela, ne warr labbi fazzicht; bet buhs gan 6000 lauka juhdsu leelumâ.
Juhemallâ semme, ko warr par kreetnu faukt, un arri zittur kahdi flajumi, kas augli-
gi; bet wissu-leelaka datta faufa un neaugliga. Kalnu dauds, un schee augli un
pillschi. Starp scheem augli flajumi, prohti: tahdi, fur tu teezi, kad papreeksch kâ
us kalnu kohpis; weens tahds, kâ kam 1000 lauka juhdsu leelums. Zik tad, kad
flapjajs laifs, schê kas aug; zittâ laikâ ne kas naw. Kur labba semme, laudis sehj
labbi, ihpaschi kweeschus, un audsina wishna-kohkus, no kurreem tohti labbu wishnu
dabbu; arri zitti siltu semmju kohki un augli deesgan. Meschâs un tuffschâs weetas lau-
was, ihjehnas, elepanti, ahpsi, uppes-jeb Niles-sirgi un panteri. Schee-pehdeji
irr swehri, kas dauds weetas eelsch Aprikas dschw, un kas tohti nikni irr. Winn
tik leeli, kâ leeli sunni; spalwa tumfch-dselgana ar melleem laukameem. Juhrà schê
rohni, wal-siwis un wahku-ruhputfchi jeb schildkreti. Wahku-ruhpuzzis
jeb schildkretis irr weens raddijums, kam us mugguras un appakfch wehdera kaula

wahks. Galwa winnam kà tſchuhſat, un aſte kà kirsattai, un 4 kahjas. Wahku mallas tà kòhpà, itc kà abbas no weena gabbala buhtu. Kur galwa un kur aſte, tik tur wakkà un kà zaurums. Kur galwa, tur bahſch arri preekſch-kahjas, kur aſte, tur paſſat-kahjas ahrà, un warr arri aſti, galwu un kahjas eewilkt eekſchà, un nu kà kahdà ehkà flehprees. Tee kaula wahki tahdi zeeti un ſtipri, ka ar wesumu warr pahri braukt. Zitti tahdi, kas tik wirs ſemmes, zitti kas uppès, un zitti, kas juhrà dſihwo; daſchi tik maſi, kà behrna rohka, daſchi atkal 8 lihdſ 9 pehdu garrumà un 4 pehdu plattumà. Winni ehd ſiwis, tahpus, kulkainus un juhras-ſahli, un dehi pautus. Us mugguras-wahka faula=ſwihni, ko ſchilddpadu ſauz. No teem, kas teem leelakeem un kas tapehſ arri leeli irr, taifa ſemmes, ko gaspaſchas ſprauſch mattòs, tabbaka-dohſes un daſchas zittas leetas. Gaku un pautus zilweki ehd, un fakka, ka gahrds un weſſeligſ ehdeens. — Kap- un Ottentottu ſemmes eedſihwotaji irr Ottentotti, Buſchmanni un Eirope erk. Ottentotti irr dſelten-bruhni zilweki, ar ſprohgaineem matteem; winni laikam no Negeru ſlakka, bet tomehr winneem leeli waiga, kauli, kà Mongokeem. No drehbehm winni ne ko ne ſinn. Ap kailu meefu apnemem kahdu lohpa woi ſwehra ahdu; tas irr wiſ. Bet winni tomehr gresnojahs, proſit: ar riu-keem, kas no dſelfes woi no kappara, un ar proſtahm krellehm; tur flacht winni ſawu meefu ar ſohdejeem, ſaberſtahm ohglehm un ar taukeem traipa, un dohma, ka tad jauki iſſkattahs. Winni dſihwo apjeemòs ſiktàs Negeru buhdàs un ganna lohpus, jo katram apjeemam labs lohpu pulks, kas wiſſeem kòhpà peederr; arri us meddiſchannu eet, bet no ſemmes kòhpſchannas ne ko ne ſinn. Vehz tizzibas winni pagani. Muſſu laikòs kriſtigi miſſionari pèe winneem ſtrahdajufchi un ſtrahda, un ne pa welti; daſchi apjeemi nu jau irr, kur laudis kriſtigi, ſemmi apkòhpj un peeſlahjigi dſihwo. Lai tas Kungs dohd, ka winna walſtiiba pèe teem nabbaga un tumſcheem laudim wairin waitorohs. — Buſchmanni. Kad jau Ottentotti un wiſſu leelajſ pulks no Aprika eedſihwotajeem nabbaga un tumſchi laudis, tad ſchee pa wiſſam. Winneem ne kahdas ehkas, un gan drihſ ne kas irr, no ka warretu ſajzihr, ka tas winneem peederr. Allas un kruhmi winneem guſſas-weetas, un rettam kahds apſegs. No tizzibas, un no ta, kas labs un kas kauns, un kas gohds un kas kauns, winni, tà fakka, it ne ko ne ſinn. Da meſcheem un kalneem apfahr blandahs un mekle, woi kahdu ſwehru woi putnu nokaut. Winni arri ehd jeb rihi eekſchà, ko tik dabbu: kirsattas, tſchuhſkas, ſudras, ſirnektus. Augums winneem maſaks, ne kà Ottentotteem, mutte gan drihſ kà lohpeem. Apfahr blandidamees, kur warr, arri zittus zilwekus aplaupa un nokauj. Kà tahdi irr, tapehſ winnus arri ne par zilwekeem ne rehina, un kahr zits, kas tahdu eerauga, ja warr, winnu kà ſwehru noſchauj. Valdees Deewam, ka miſſionari arri pèe winneem mekle ſtrahdah un daſchu jau arri par zilweku padarrjufchi. — Eiropeeri, kas tur dſihwo, irr wiſſuwalrak Ollenderi. Preekſch 150 gaddeem tahdi tur aigahje un apmettachs. Winni labbi ſemmes un lohpu kòhpeji, un tee gabbali, kas tee labbakee, winneem peederr. Arri waldſchana bija Ollenderu rohkas, bet preekſch 30 gaddeem Englenderi to dabbuja, un ſchee nu tur kà tee kungi irr. Wiſſà tanni ſemmè irr leelakajſ un gan drihſ weenigajſ pilsſehts Kapſtatte jeb Kap-pilsſehts. Tas paſchà deenas-widdus ſtuhri pèe juhrmallas, un tur dſihwo 20,000 laudis: Englenderi, Ollenderi, Wahjeſchi, un arri kahdi Ottentotti, kas

tur Ciropereem kalpo. Ciropereu fuggi, kas us Indiu brauz, pee Kapstattes pee-
brauz, un fuggineeki tur preelsch sawa gaera zetta jaunus ehdamas leetas un uhdent
sagahda, un kad pee fuggem kahda flahde notiffusi, tur tohs atkal islahpa.

.....9.

Behrsu fohka flawa.

Wazza singe is teem kumscheem dsimtlakeem.

<p>1. Tu dahrgajs behrsu=kohls,
Es taru flawu teitschu!
Kamehr schè dshwofchu,
Zew gohdaht ne pabeigschu.
Lai zits gan ahbeles,
Gan dahrgus kohlus teiz:
Es tewi tomehr wehl
Yahr zitteem daubseem sweiz'.</p> <p>2. Zaws saldajs uhdentinsch
Warr dseffcht muhsu flahpes;
Is tahfes degguntinsch
Warr remdeht muhsu fahpes.
Kad fahp munis muggura,
Kad fauli paleek grubt',
Kad rohkas, kahjas tirpst
Un ne warr prohjam kluht,</p> <p>3. Kad behrsu=flohtina,
No mihksteem sarreem feeta,
La perr un braula muhs, —
Al kahda labba leeta! —</p> | <p>Ar mehsteem, pihschleem stahw
Wiss' weetinas nejaut',
Ja behrsu flohtina
To wissu ne isflaut'.
4. Un fo wehl ne isdarr'
Ar mihlu behrsu rihksti? —
Lee zeeti behrni teek
No winnas sohbeem mihksti:
Kad behrns ne Deewu kuhds',
Neds klaufa sawu mah',
Kad rihkstites gan warr
To west pee winneem klah't.</p> <p>5. Wuh's man wehl watral fo
Isrunnaht, kas darr' kauna?
Kad kundinsch rihkstes sohl',
Kad paleek labs no kauna.
Jo semneeks irr tahds traks,
Ka ne proht kauna=wahrd',
Ja ne rebs rihksti arr',
Kas winna meef' isahrd'.</p> |
|--|---|

Sinna, zil naudas 7. Juni, mehn. beenâ 1844 eefsch Rihges maksaja
par daschahm prezzehm.

Par	Maksaja:	Subr. naudâ. Rb. R.	Par	Maksaja:	Subr. naudâ. Rb. R.
1	pohru rudsu, 116 mahrzinus smaggu	1 30	1	pohdu (20 mahrzineem) wasfu	6 50
—	meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1 7	—	tabala	— 80
—	kweschu, 128 mahrzin. smaggu	2 15	—	swesta	2 30
—	ansu	— 70	—	dselses	— 75
—	sirnu	1 60	—	linnu, frohna	1 25
—	rupju rudsu-miltu	1 25	—	— brakka	1 10
—	bihdeletu rudsu, mistu	1 85	—	kannepu	1 —
—	bihdeletu kweschu, mistu	2 50	—	schihru appinu	2 —
—	meeschu. putraimu	1 40	—	neschlihtu jeb prezzes appinu	1 20
—	eesala	1 —	—	muzzu filku, egku muzzâ	6 30
—	linnu=sehklas	2 12	—	— lasdu muzzâ	6 10
—	kannepu=sehklas	1 50	—	— smalkas sahls	3 90
1	wesumu feena, 30 pohdus smaggu	4 50	—	rupjas baltas sahls	4 15
barrota	weherschu galku, pa pohdu	1 20	—	wahri brandwihna, puffdegga	7 —
			—	— dirdeggâ	8 50

Rihds 7. Juni pee Rihges irr amahksufchi 664 fuggi un aisbraufsch 395.

Drihw drikkht. No Widssemes General-gubernementes pusses; Dr. C. E. Napierofy.